

Sakņu trupes izplatību ierobežojošo faktoru izpēte

Dr. silv. Tālis Gaitnieks

Sakņu piepe
Heterobasidion annosum s.l.

Sakņu piepes (*Heterobasidion* spp.) izraisītie ekonomiskie zaudējumi Latvijā 1070 EUR/ha (4285 EUR/ha)

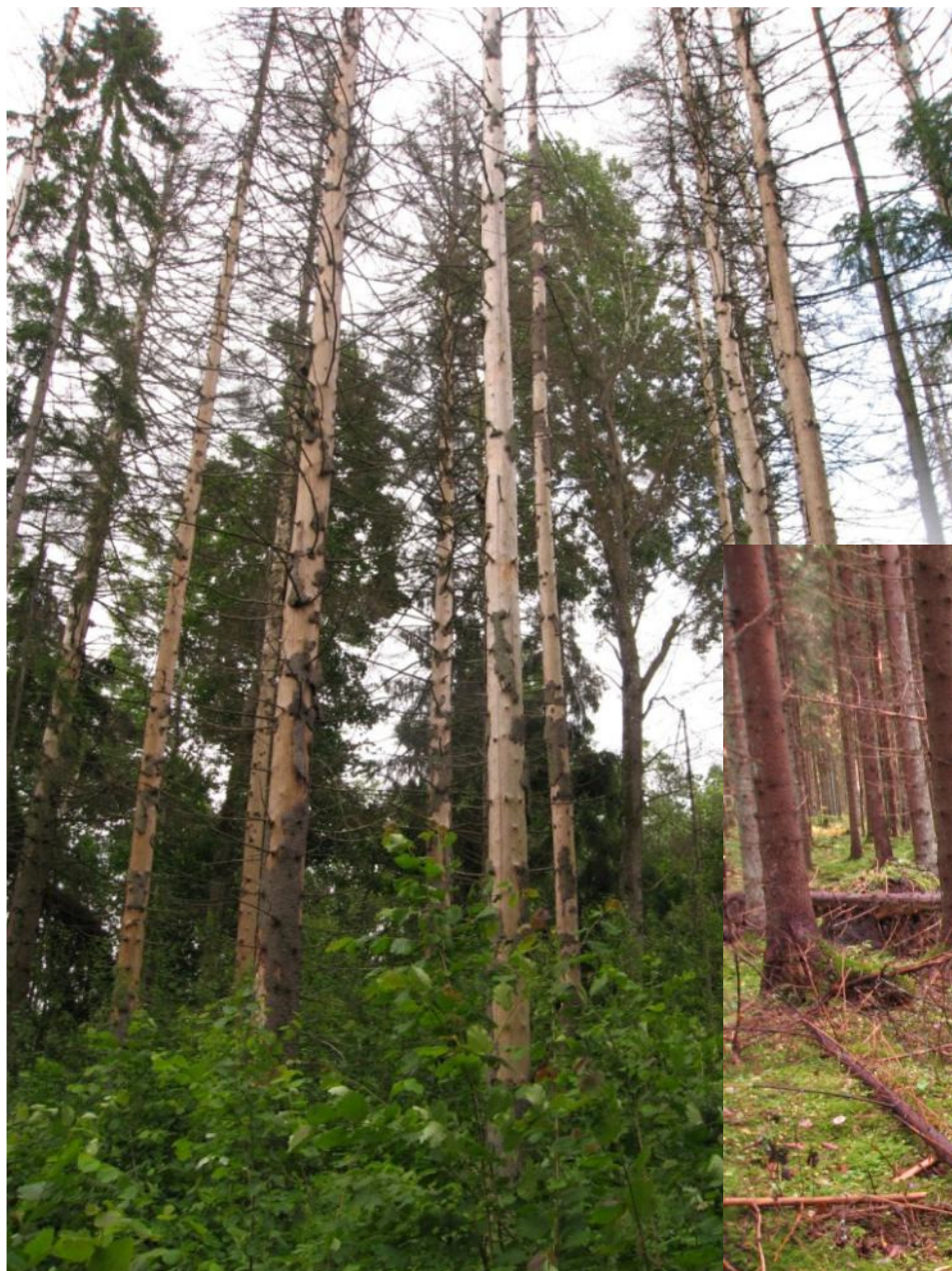

23% trupējušu egļu
(25 000 celmi)

Trupes izplatības augstums
stumbrā = 6,9 m (220 egles)

Ar *Heterobasidion* inficētas
egļu audzes

20 parauglaurumi (2744 augoši + 335 kaluši koki)

Āreņi (vecums - 45 g.)
154 inf. koki ($18\pm 3\%$)
570 Ls / ha

Kūdreņi (vecums - 47 g.)
158 inf. koki ($11\pm 3\%$)
323 Ls / ha

Sakņu piepe – *Heterobasidion* spp.

Heterobasidion annosum s.s.

Heterobasidion parviporum

**Sporu skaits uz dm²
24 stundās:**

▲ Zem augļķermeņa	29,6 milj.
10m	44400
30m	4800
70m	840
100m	408

449 atliekas, 378 koki

H. annosum augļķermeņu attīstības dinamikas pētījumi Dm un Kp meža tipos

481 atlieka

Dm

Kp

2010.gadā

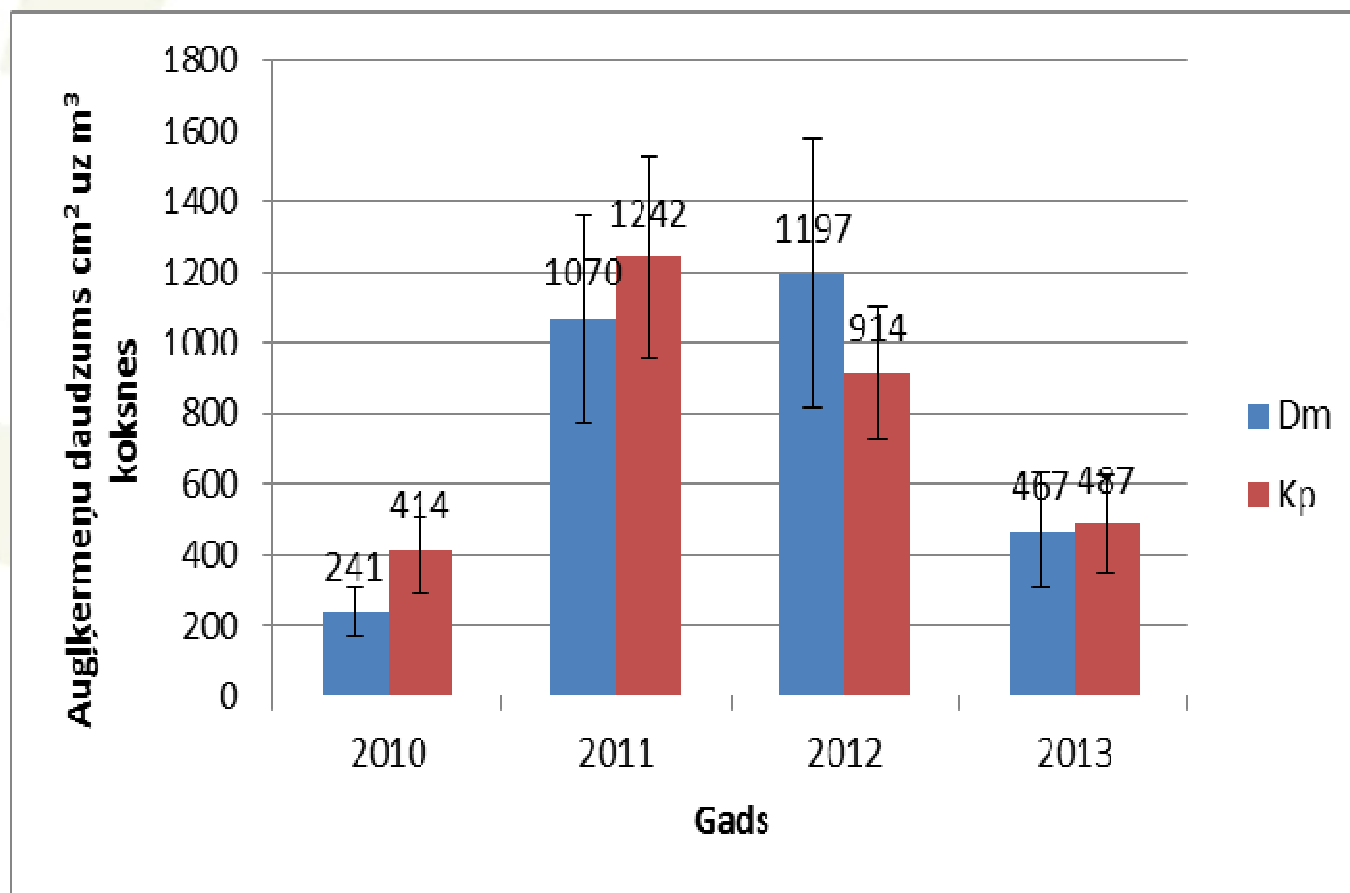

2011.gadā

2013.gadā

H. annosum jauno - aktīvi sporulējošo augļķermeņu attīstības dinamika

Atlieku diametrs 5-10 cm

Maza diametra celmu inficēšanās ar *H. annosum*

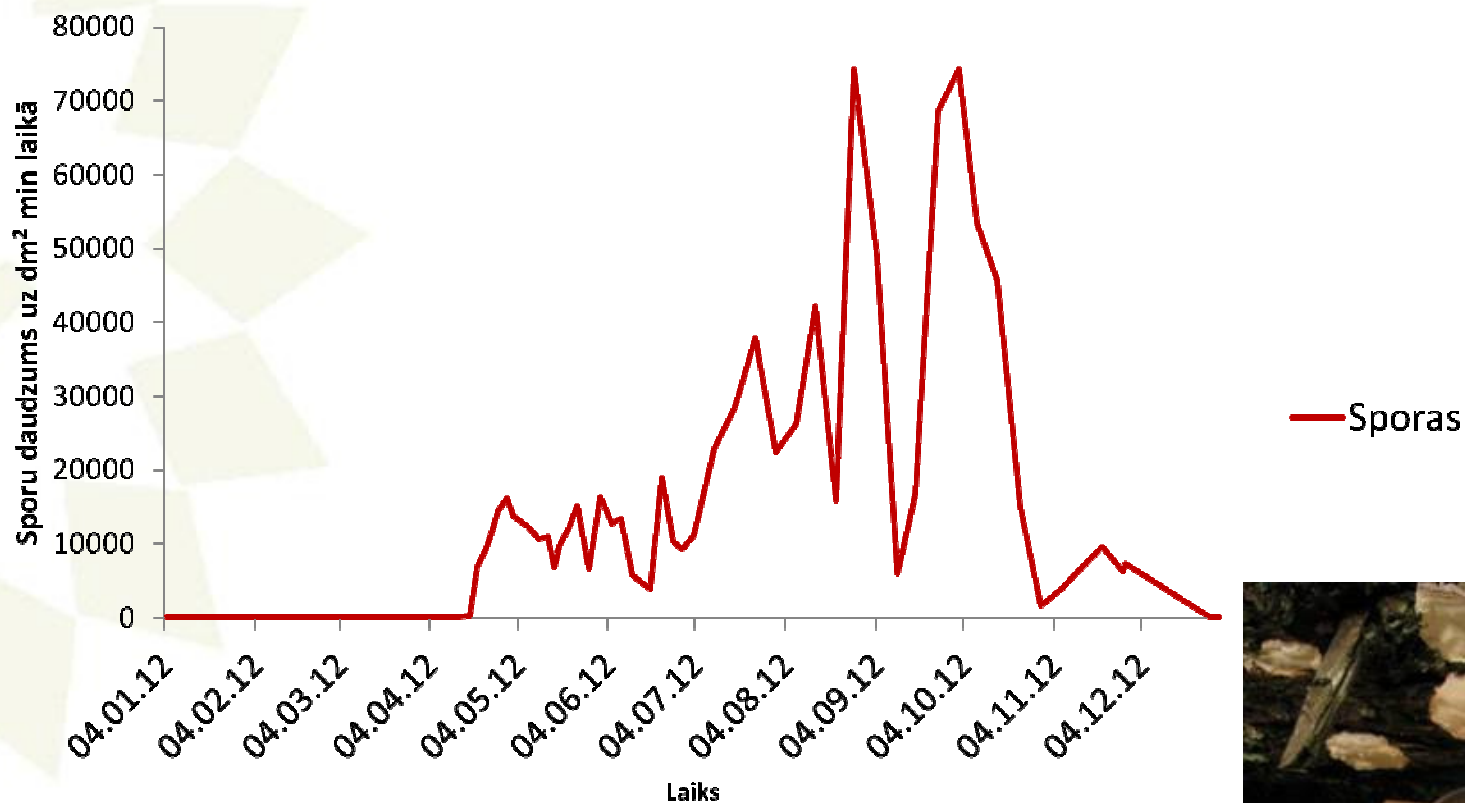

2011. / 2012. gads
239 (E) – 33%
46 (P) – 89%

2013. gads
20 parauglaukumi
1250 koki

Sakņu piepes augļķermeņu sporulācijas dinamika

Marts: egļe – 7%; priede - 2%
Jūlijs: egļe – 63%; priede – 7%

H. annosum sastopamība uz trupējušiem egļu celmiem

1.7 dm²

3.4 dm²

Sakņu piepes augļķermeni uz trupējušiem celmiem

Pinus sylvestris

Picea abies

Lielā pergamentsēne *Phlebiopsis gigantea*

Minerālaugsne

Kūdras augsne

Celmu izstrādes eksperiments

Izstrāde veikta
2012.gadā

Celmu izstrāde

Bioenerģija

Meža
atjaunošana

Heterobasidion,
Armillaria sp.

Sēņu bioloģiskā
daudzveidība

Kukaiņu
bojājumi

Augsnes penetrācijas pretestības
mērīšana

Nokrišņu savācēji

271 suga;
2386 paraugi

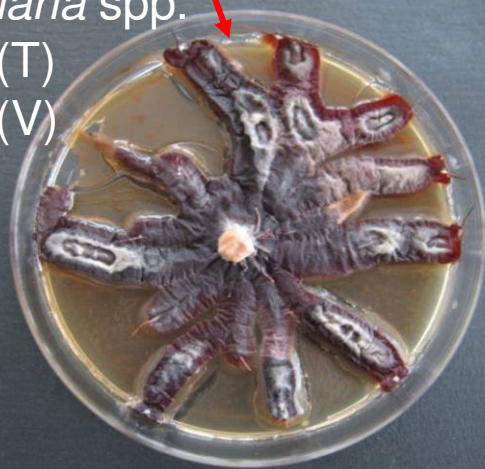
1208 trupējuši celmi;
20 veseli celmi + 20 trupējuši celmi
(1000 saknes)

Armillaria spp.

27% (T)

30% (V)

Celmene *Armillaria* spp.

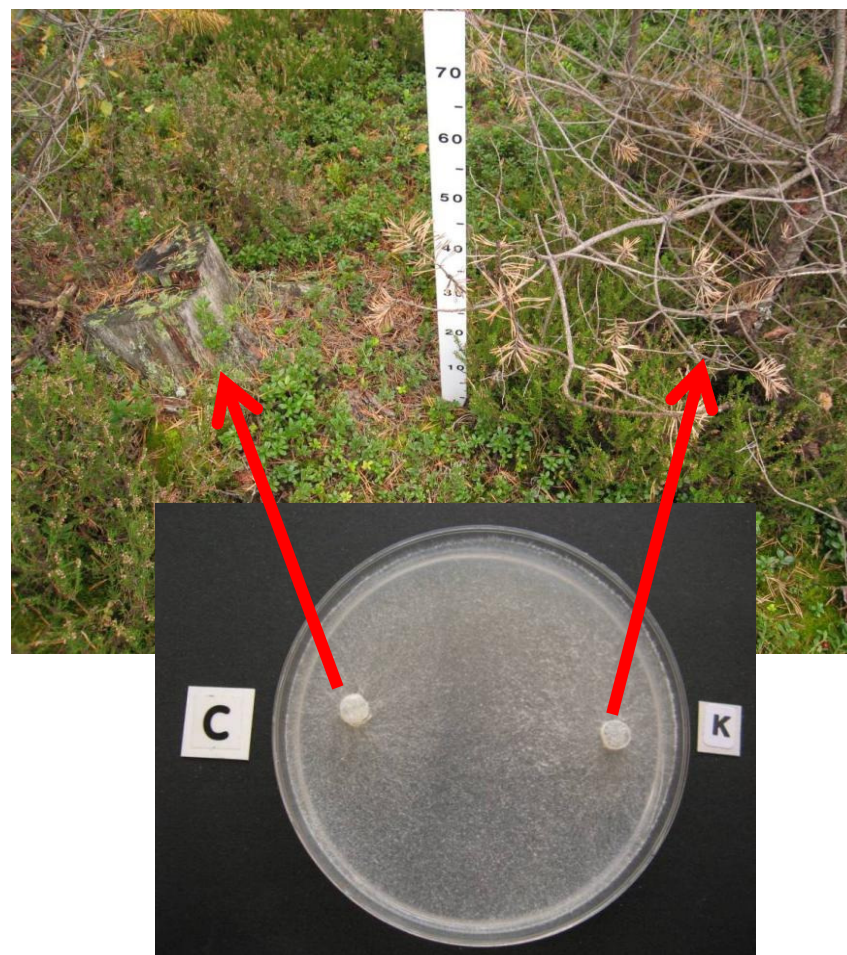
Sakņu trupi izraisošo sēņu sastopamība mākslīgi atjaunotās priežu jaunaudzēs

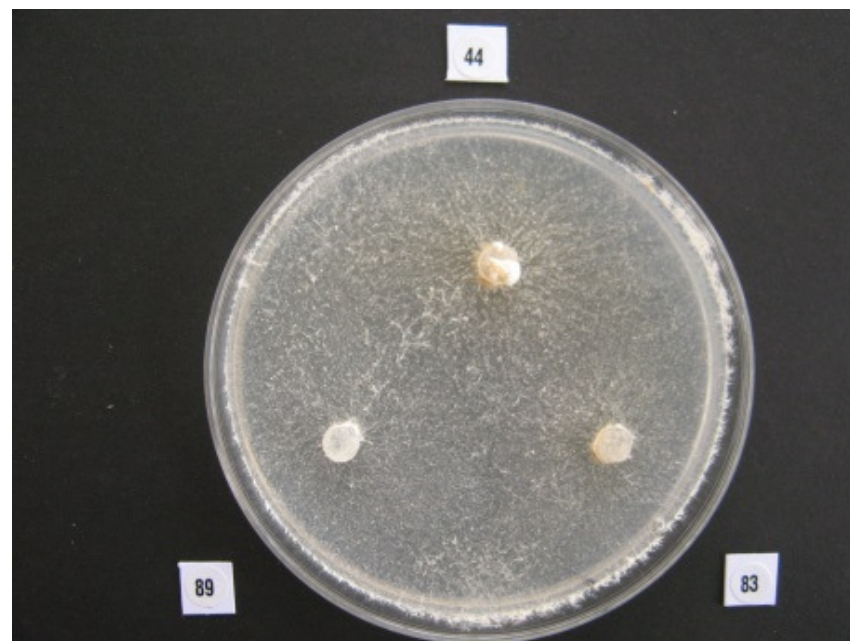
Heterobasidion Armillaria

* kaltsušo koku skaits 2012. gadā

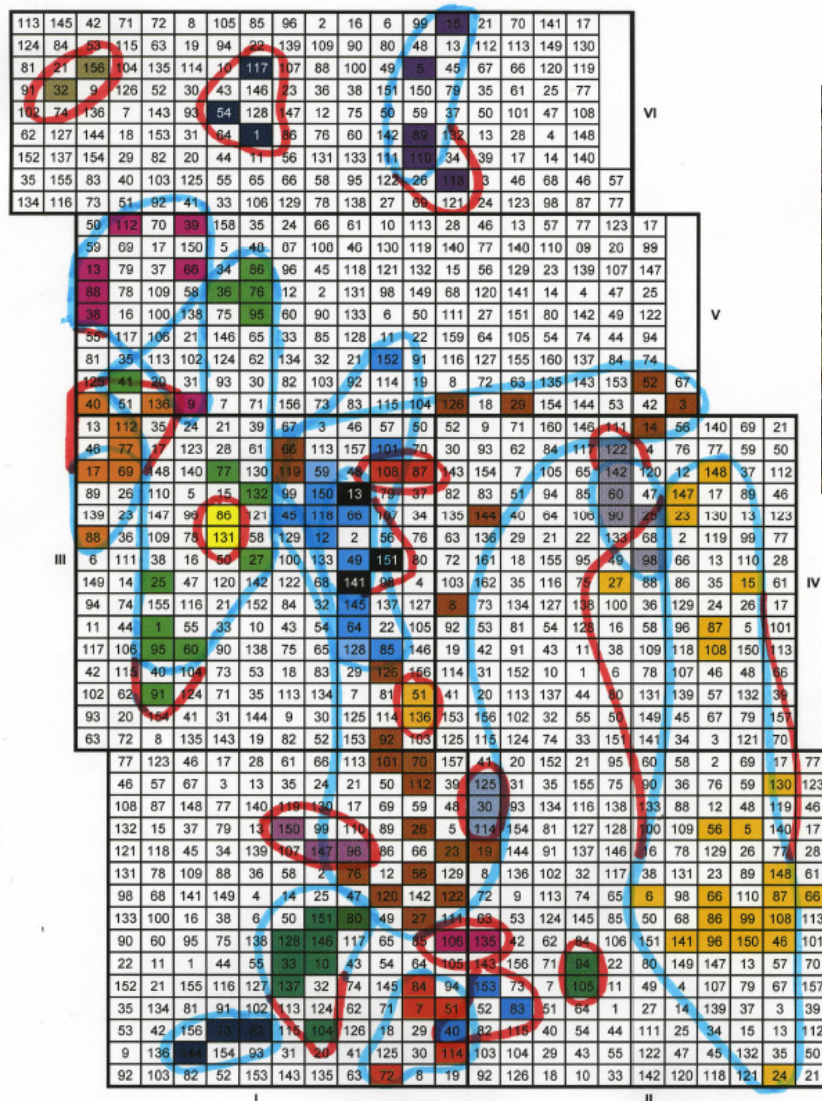
Platība, ha	Vecums, gadi	Kaltušie koki	<i>H. annosum</i>	<i>Armillaria spp.</i>
1,1	15	0	0	0
0,4	11	1	0	0
3,3	15	2	1	1
2,2	11	5	1	0
2,3	14	6	6	0
1,1	6	12	8	1
1,3	11	17	5	5
1,4	9	23	8	8
3,6	11	34	12	3
2,1	15	37	30	5
0,8	11	66	24	6
1,5	16	67	20	33
0,6	11	70	6	42
2,4	9	(45)* 146	3	90
1,5	7	(46)* 176	1	127
1,5	12	(185)* 232	1	115
2,0	7	325	2	222
1,4	12	363	0	306
Kopā (2013. gadā)		1582	128	964

H. annosum genotipu salīdzinājums

Latvijas izcelsmes priežu brīvapputes pēcnācēju stādījumu apsekošana

988 parcelas (iestādīti 7904 koki)

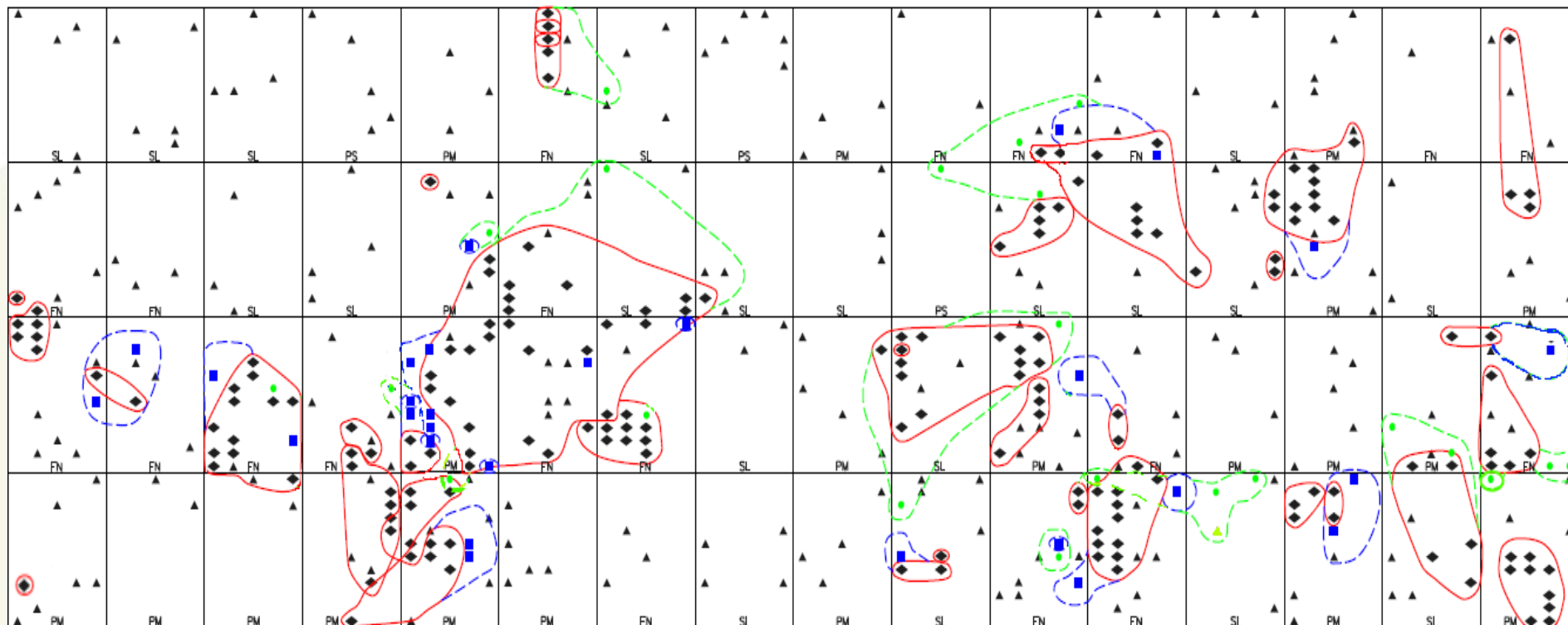
512 nozāgētas ripas

140 ar *H.annosum s.l.* inficēt koki

140 *H.annosum s.l.* izolāti

- Genotipu robežas 2009. gadā (inf. 1,8%)
- Genotipu robežas 2013. gadā (inf. 3,6%)

Heterobasidion annosum s.l. infekcijas novērtējums Klinškalnu un parastās priedes stādījumos

- - genotipi, to robežas 2010.g. (inf. 7,9%)
- - genotipi, to robežas 2012.g. (inf. 9,1%)
- - genotipi, to robežas 2013.g. (inf. 10,0%)

Koku skaits 2530

243 inficēti koki (232 izolāti):
Pink Mountain – 104;
Fort Nelson – 97;
Summit Lake - 41;
Pinus sylvestris - 1

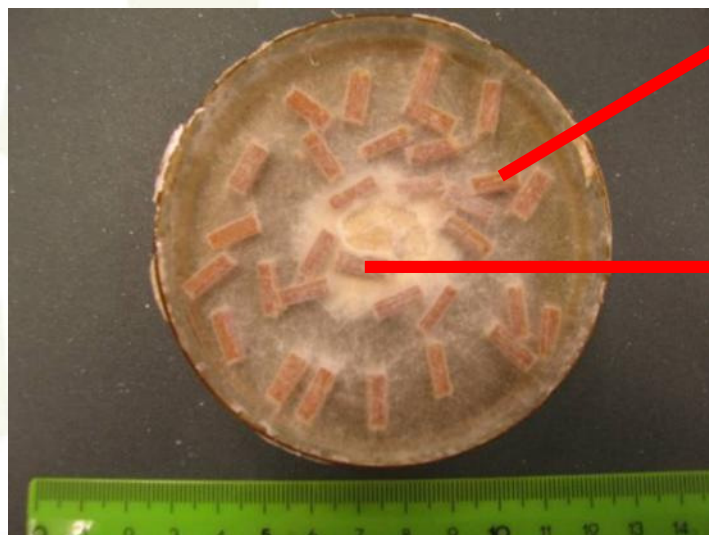
Skujkoku rezistences novērtējums pret *H. annosum* – mākslīgās inficēšanas eksperiments

Picea abies
6 proveniences
(n=652)

Pinus sylvestris
5 proveniences
(n=602)

H. annosum inficēšana

4 mm

250 egļu stādiem
noteikta sakņu
mikorizācija
(apm. 112 000
īssaknes,
9 morfotipi,
70 sekvenses,
9 sēņu sugas)

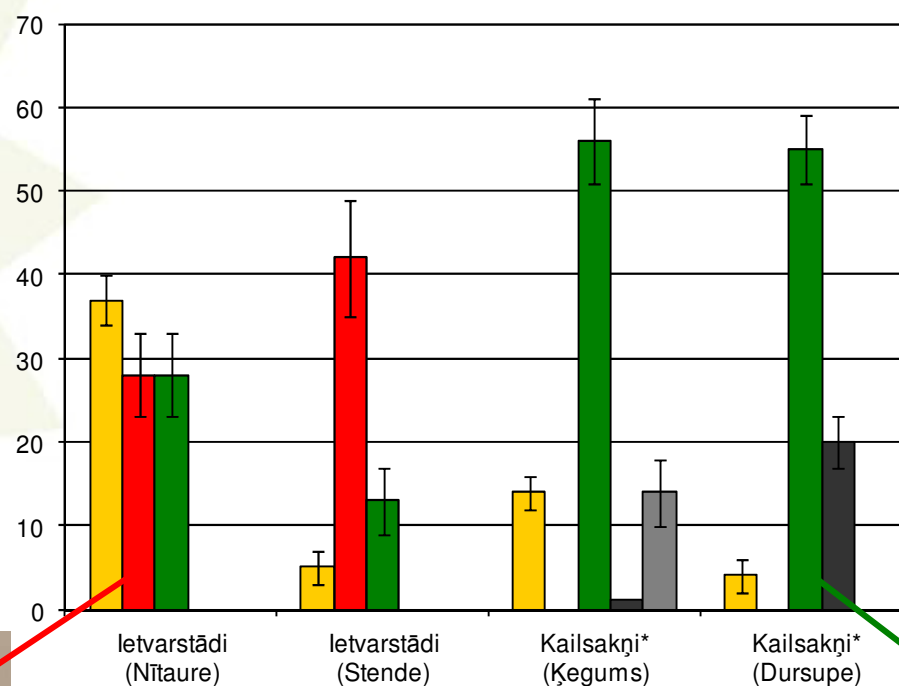

Amphinema byssoides

(*Heterobasidion* spp.)

Wilcoxina sp.

125 stādi (100 saknes),
12500 īssaknes,
44 sekvences,
5 sēņu sugas

Thelephora terrestris

* Kailsakņi ar uzlaboto
sakņu sistēmu

Wilcoxina sp.

Nozīmīgākās atziņas

- 1. Veicot celmu izstrādi, ir lietderīgi vienlaicīgi veikt arī augsnes sagatavošanu.
- 2. Gadu pēc celmu izstrādes nav konstatētas būtiskas bezmugurkaulnieku sugu skaita izmaiņas, salīdzinājumā ar kontroles platībām; pētījuma laikā netika konstatētas Latvijā īpaši aizsargājamas sugas.
- 3. Celmu izstrāde izcirtumos atsevišķām ķērpju un sūnu sugām var palielināt piemērotu jaunu mikrobiotopu izveidošanos.
- 4. Egļu kailsakņus ar uzlaboto sakņu sistēmu raksturo augsta mikorizācijas pakāpe ar *Wilcoxina* spp.
- 5. Maza diametra egļu celmi ir uzņēmīgāki pret *H. annosum* bazīdijsporu infekciju, salīdzinājumā ar priežu celmiem.
- 6. Veģetācijas perioda laikā nav vēlams veikt sastāva kopšanas cirtes egļu audzēs.
- 7. Lai ierobežotu sakņu trupes izplatību saimnieciskajos mežos, nepieciešams izvākt arī maza diametra ($\varnothing = 5-10$ cm) ar sakņu piepi inficētas egles mežizstrādes atliekas.
- 8. Augstāku rezistenci pret *H. annosum* uzrāda Jaunjelgavas pluskoku pēcnācēji.

Projekta izstrādē piedalījušies

- Natālija Arhipova
- Austrā Āboliņa
- Indulis Brauners
- Arvīds Barševskis
- Lauma Brūna
- Jānis Donis
- Kristaps Gruduls
- Kristīne Kenigsvalde
- Agrita Kenigsvalde
- Dārta Kļaviņa
- Andis Lazdiņš
- Alfons Piterāns
- Dace Saulīte
- Līga Strazdiņa
- Astra Zaļuma
- Kari Korhonen (Somija)
- Rimvys Vasaitis (Zviedrija)

Paldies par uzmanību!

